

Taner Akçam: 'Erdoğan'ın 1915 mesajı heyecanlandırmadı, çünkü biz çok değiştik!'

Posted on 16/05/2014

“Zenginin malı fukaranın çenesini yorarmış”; Başbakan'ın 1915 konusunda yaptığı açıklama da öyle. Üzerinde çok konuşulacağı kesin, çünkü bir Başbakan ilk defa böyle bir açıklama yapıyor.

Yorum yazmak can sıkıcı. Nelerin söyleneceği belli! Yarım bardak su misali. Bardaktaki suyu görüp, bunu çok olumlu, büyük bir adım olarak değerlendiren ve tarihi falan diyenler olacak. Muhtemel kalben hükümete yakın ve bu alanda fazla eziyet çekmemişler takımından gelecek bu tür sözler. Hele bir de liberal etiketleri varsa bu kişilerin, hafif bir “yeme de yanında yat” durumunun ortaya çıkacağı kesin.

Öte yandan, bardağın boş tarafına bakıp beğenmeyenler olacak! “Tayyip'in yeni oyunu”; “hiç bir şey söylemeden bir şey söylüyormuş gibi yapma”, diyenler olacak. Ya da “niye şimdi”ciler veya “asıl niyeti nedir”ciler kuyruk olacaklar! Bu tür sözler de muhtemel AKP ve Erdoğan'a yüreği soğumuş çevrelerden gelecek, söylenenler beğenilmeyip, dudak bükülecek!

Elbette arada-derede bir yerde duranlarımız da olacak, “yetmz ama evet” usulü... Bu kesimin de karamsar ve iyimserleri olacak. Belki de daha önceki özellikle Alevi ve de Kürt açılımı deneylerinden ağzı yananlar, bu açıklamayı üfleyerek değerlendirmeyi tercih edecekler.

Ben sanki bu son kesime daha mı yakınım nedir?

Hayır öyle değil! Çerçevesi yukarda çizilmiş bir tartışmanın epey can sıkıcı olduğunu

düşünüyorum.

Merkezine bu açıklamanın kendisini koymak ve ne anlama geldiğini anlamak dışında bir şeyler arıyorum...

Peki bu mümkün mü? Belki!

Ama önce, açıklamayı “çok yeni ve tarihi” olarak niteleyenlere ufak bir not: aslında Başbakan tarafından söylenmesi dışında bu söylenenlerde çok yeni bir şey yok. Bunların hepsi ama hepsi, hele şu Çanakkale ve Sarıkamış kayıplarını, soykırım ile eşitlemek için kullanılmış “adil hafıza” incisi de dahil, daha önce Davutoğlu tarafından değişik vesilelerle, defalarca ama defalarca dile getirilmiş düşüncelerdir.

Elbette bir Başbakanın resmen bunları tekrar etmesi önemli. Ama tarihi diye havalara sıçramaya gerek yok.

Hakkını vermek isterim; açıklamada bir kaç kuvvetli fikir var: birincisi, “farklı söylemlerin empati ve hoşgörülle karşılanması” ve “karşıdakini dinleyerek anlamaya çalışma(k)”... Bu açıklama ile 1915 konusunda artık zaten var olan özgür tartışma ortamı resmen kabul edilmiş oluyor ki bu önemli. Ama 21. yüzyılda zaten olması gerekene sevinmenin biraz tuhaf olduğunu da kabul etmek gerek.

İkinci önemli fikir, “acıları anlamak ve paylaşmak”; “ne bir acılar hiyerarşisi kurulması ne de acıların birbiriyle mukayese edilmesi ve yarışırılması”... Dudağımda hafif bir gülümseme... 1993’de Türkiye ilk geldiğimde, üstüme dikilmiş öfke dolu gözlere -ki içlerinde çok sayıda solcu da vardı- korkarak bu cümleleri tekrar ettiğimi hatırlıyorum. 21 yıl sonra Başbakanın böyle bir cümle duymak tuhaf bir duygu! Beğenelim, beğenmeyelim, 21 yılda kat ettiğimiz yolu gösteriyor!

Üçüncü önemli fikir, “20. yüzyılın başındaki koşullarda hayatını kaybeden Ermenilerin huzur içinde yatmalarını diliyor, torunlarına taziyelerimizi diliyoruz” cümlesi... 1915 yılını anmamış, katliam vb. kelimesini kullanmamış ama belki de açıklamanın en önemli noktası bu. Daha önce hiç söylenmemiş insani bir boyut var. Bu açıdan bir yenilik ve bunu inkar etmek hoş kaçmaz ama fazla yorum yapmak bana düşmez, ataları imha edilmiş insanların nasıl algılayacakları önemli.

Açıklamada arada gürültüye gittiğini gördüğüm açık bir de yalan var; “arşivlerimizi bütün araştırmacıların kullanımına açtık,” deniyor. Başbakan açıkça yalan söylüyor.

Ermeni soykırımı ile ilgili en önemli arşivlerden birisi Genelkurmay arşividir, bu arşiv ne doğru dürüst tasnif edilmiştir, ne de araştırmacılara açıktır. Böyle bir açıklamaya bu tür bir yalan hiç hoş değil.

Görüşlerimiz ‘ihanet’ten fikir düzeyine terfi etti

Eğer Fehmi Kuru’nun, “tarihe ilişkin özür dilendi artık” gibi son derece gayri ciddi ve “ayıp” sayılması gereken tutumunu bir kenara bırakırsak, açıklamanın anlamı ne? 2002’den bu yana T.C.’nin geleneksel politikalarında bazı değişiklikler yapan AKP, Ermeni soykırımı konusunda da bir dil değişikliğine başvurdu.

‘Erdoğan’ın 1915 mesajı heyecanlandırmadı, çünkü biz çok değiştik!’

Başbakanın açıklaması ile birlikte artık 1915 üzerine toplumu açık konuşmaya davet edenlerin üzerine “hain”, “pis Ermeni” diye saldırılmayacak; “sözde” diyerek onlarca hakaret yapılmayacak. Yusuf Halaçoğlu, Şükrü Elekdağ ve Gündüz Aktan döneminin artık resmen sona erdiğini söyleyebiliriz.

Gerçi Hrant'ın öldürülmesi sonrası bu hava zaten kırılmış idi ama gene de resmiyet kazanması önemli.

Açıklamanın bir anlamı da şu: Hükümet artık “resmi görüş” karşıtlarının fikirlerini de, fikir olarak kabul ediyor ama 1915 hakkındaki kanaatini hiç değiştirmiyor. Eski düşünce aynen korunuyor. “Herkesin acısını anlamak” çizgisi ile, Çanakkale, Sarıkamış, Dünya Savaşı kayıpları ve Ermenilere yapılanlar bir torbaya dolduruluyor. Yıllarca söylenen de zaten buydu.

Eğer kullanılan dili büyük bir değişiklik diye yorumlayacaksanız, bir şey diyemem ama 1915'in içeriğine yönelik ortada çok yeni bir şey olmadığını söylemek istiyorum.

Asıl bundan sonra atılması gereken adımların atılıp atılmayacağına bakmak gerekiyor!

Bana göre, asıl soru, Başbakanın ne söylediği değil, ona bunları kimin ve neyin söylediğidir. 2015 yaklaşırken, Hükümetin, özellikle uluslararası arenada sırtını duvara dayanmış hissettiği ve içine düştüğü sıkışıklıktan kurtulmak istediği biliniyor. Daha dün, Türkiye'nin ABD'deki en büyük savunucusu olan AJC (Amerikan Yahudi Komitesi) soykırım kelimesini resmen kullandı ve Türkiye'yi soykırımı tanımaya davet etti.

Bir an düşünün, uluslararası desteğini kaybetmiş Başbakanın, içinde bulunduğumuz şu koşullarda, kendisine ait, daha önce defalarca sarf ettiği “Müslümanlar soykırım yapmaz”, “atalarıma soykırımcı diyemezsiniz” türünden sözleri tekrar etmiş olsaydı ne olurdu?

Başbakan mecburdu, o sadece kaçan bir treni yakalamak telaşı içinde. Bu sözler bir değişim dinamiğinin değil, geç kalmışlığın habercisi olabilir belki. 2015'e girerken bir zarar tanzim operasyonu yapıyor Türkiye.

Bana göre artık keramet Başbakanda değil, keramet bizde, Hrant sonrası sokaklara dökülen

binlerde... Ve dışardan Türkiye'ye yapılan baskılarda... Türkiye'deki insanların direnci, Ermeni diasporasının çabaları ile birleşmeye başlıyor. Bu birliktelik Başbakan'a fikrini değiştirtmedi ama dilini değiştirtmiş gözüküyor.

Ve biz çok değiştik

Başbakan'a bu sözleri söyletenlerin göremediği anlayamadığı bir şey var. Biz artık eski biz değiliz. Bizler, yani 1915 Ermeni soykırımı konusundaki asırlık yalana karşı yıllardır uğraşan ve çabalayan insanlar çok değiştik.

Eğer Başbakan bu sözleri, bundan 10 yıl önce söyleseydi, gerçekten söylediklerini bir "devrim" bile sayabilirdik. Ama artık köprünün altından çok sular aktı. Derimiz kalınlaştı, pır-pır atan yüreğimiz acılarla doldu, başımıza gelenleri "tecrübe" altında toplamayı öğrendik. Bundan 10 yıl önce büyük değişim olarak sunulabilecek şey şimdi sadece içimizi buruyor! Dudağımızda hafif bir gülümseme, ağızımızda hafif ekşi bir tat bırakıyor!

Başbakan da dahil, bundan sonra 1915 soykırımı üzerine konuşmak isteyenler, eğer söylediklerinde bir anlam bulmamızı, biraz olsun heyecanlanmamızı istiyorlarsa, artık çitanın çok yükseklerde olduğunu görmek zorundalar. Bu açıklamayı "tarihe yönelik işler bitti" hafifliği ile karşılayanların bilmesinde fayda var. Ben ve benim gibiler, çok ama çok somut bazı adımlara bakacaklar. Bazı şeylerin yapıp yapılmadığının çok yakın takipçisi olacaklar:

a) bu ülkede 90 yıldır bir inkar politikası yaşandı; bu inkar 2002 AKP iktidarı sonrası da devam etti. 2014'de, 1915 üzerine konuşmak isteyenler, sanki bugüne kadar hiç bir şey olmamış gibi, kendilerinin de olanlarda hiç bir payı yokmuş gibi konuşamazlar. Eğer 1915 konusunda politik bir değişiklik olacaksa, ilk önce kendinizden başlayarak, onlarca yıldır süren inkar politikalarının yanlışlığı konusunda bir şeyler söylemeniz şart!

b) 1915'in açık bir insanlık suçu olduğunu kabul etmeden, "herkes acı çekti", "herkesin acısını anlayalım" ile gidilecek bir yer yoktur. Savaş kayıpları ile soykırım gibi bir insanlık suçu arasında ayırım yapmayı öğrenmedikçe hiç bir şey çözülemez. Önce cinayete cinayet demeyi öğrenmeniz gerekir. Artık çıtanın bundan aşağıya düşmesi mümkün değil!

c) Yapılacak en anlamlı başlangıcı, Ermenistan ile sınırları açmak ve diplomatik ilişkileri geliştirmektir. Bundan iki yıl önce Hocalı mitingine İçişleri Bakanını yollamış, "Ermeni yalanına kanma" diye afişler asmış bir Hükümet'ten söz ettiğimizi biliyoruz.

Hrant'ın gerçek katillerinin derin dehlizlerden bulunup çıkartılmasından söz etmiyorum bile...

Bana göre,1915 konusunda değişimin dinamiği hükümetin elinde değil artık! Onlar, kaçırmakta olduklarını bildikleri bir trenin son vagonuna can havliyle atlamak istiyorlar. Ama, 2015'e doğru, tarihi bir cinayeti kabul etmekten, bu cinayet için özür dilemekten ve yaratılan yıkımı telafi etmek için Ermenistan ve diaspora ile görüşmeye başlamaktan başka bir seçenek yoktur. Bu yolu açan her girişim iyidir ama sadece yolu açacağı için... Bitireceği için değil... Bunun görülmesi gerekiyor. Bunların yapılması için çok mu bekleriz? Acelemiz yok ki!

Kaynak: Taraf Gazetesi, 25 Nisan 2014